

Відділ освіти
виконавчого комітету
Першотравенської міської ради
комунальний заклад позашкільної освіти
"Центр позашкільної освіти"

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку**

**"Ріднокрай"
основний, вищий рівні
2 роки навчання**

м. Першотравенськ

2024 рік

Схвалено для використання в освітньому процесі. Рішення педагогічної ради КЗПО "ЦПО" від 28.08.2024 р., протокол №1.

Навчальна програма з позашкільної освіти туристко - краєзнавчого напрямку гурток "Літературне краєзнавство"

Автори програми:

Бондарчук Денис Олегович - заступник директора Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Бондарчук Олег Степанович - завідувач відділом Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Зареєстровано в Каталозі надання грифів навчальної літератури та навчальних програм № 8.0014 - 2022.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення історії рідного краю, творчості поетів-земляків, культури мовлення, культури і побуту, звичаїв і традицій українців, що створювалася протягом століть, потребує ретельного і всебічного вивчення, набуває важливого значення. Обумовлено необхідністю національно-культурного відродження України. Духовне відродження в Україні, зумовлює необхідність активізації художньо-естетичних факторів формування творчої особистості, здатної успадкувати і збагачувати культурні надбання свого народу. Навчальна програма реалізується у гуртку гуманітарного напрямку «Ріднокрай» та спрямована на вихованців віком від 10 до 17 років в умовах позашкільної освіти.

Новизна програми гуртка спрямована на збір пошукового матеріалу та дослідження з побуту й культури свого народу, рідного краю.

Основний акцент програми має соціалізація вихованців гуртка у суспільстві. Програма включає проведення благодійних акцій, пошуково-дослідницької роботи, розвитку активного пізнавального ставлення до соціального середовищі формування особистості дитини.

Метою навчальної програми є формування всебічно розвиненої особистості у галузі літератури, фольклору. Програма гуртка розроблена з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Навчальна програма передбачає два роки навчання

Основними завданнями навчальної програми є набуття вихованцями наступних компетентностей:

- **пізнавальна** - поглиблення вивчення особливостей культурної спадщини, історії та культури рідного краю;

- **практична** - оволодіння творчою майстерністю: досліджувати ту чи іншу проблему, доводити, пояснювати, аргументувати, переконувати. Вироблення навичок збирання, запису та систематизації пошукового матеріалу;

- **творча** - набуття досвіду власної творчої діяльності, розвиток творчих здібностей, образного і логічного мислення, уяви, фантазії, здатності самостійно знаходити теми для реалізації власного творчого потенціалу. Формування потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні. Бажання до читання творів поетів -земляків, розвиток загальної культури, моральних якостей, громадянської позиції, формування позитивних якостей самостійності, працелюбності, вимогливості, доброзичливості і товариськості.

- соціальна** - формування всебічно розвиненої національно свідомої молоді, гордості за здобутки національної культури, виховання самостійного творчого бачення до активної участі в конкурсах, заходах різного рівня. Навчальна програма гуртка «Ріднокрай» гуманітарного напрямку «Ріднокрай» орієнтована на здобувачів освіти віком від 10 до 17 років.

Програма передбачає два роки навчання, один рік основний рівень навчання,

144 годин на рік, 4 години на тиждень, наповнюваність 10 вихованців. Другий рік навчання, вищий рівень 216 годин на рік, 4 години на тиждень, наповнюваність 3-5 вихованців.

Навчальний матеріал у програмі реалізується систематично і послідовно поступовими ускладненням, адаптований до вікових особливостей вихованців.

Методи та форми роботи: словесні (розповідь, бесіда), наочні (ілюстрування, демонстрування), практичні(методичні прийоми: постановка завдання,

планування його виконання, спостереження, ІКТ, дослідження, аналіз), методи формування пізнавального інтересу (пізнавальні та творчі ігри, дискусії), методи контролю і самоконтролю.

Форми і методи контролю: рівень умінь і навичок просліджується в процесі навчання взагалі, та зокрема під час підсумкових занять, виконання творчих і практичних завдань, тестів, проведення експедицій, конкурсів, конференцій, акцій, виставок, рефератів , захист дослідницьких робіт.

Програма є орієнтовною. Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми та розділ годин за темами, ураховуючи інтереси здобувачів освіти.

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (основний рівень, перший рік навчання)

№ з/п	Розділ, теми	Кількість годин		
		Всього	Теоретичних	Практичних
1.	Вступ	2	2	-
2.	Творчий шлях поетів-земляків	38	14	24
2.1.	Знайомство з творчістю поетів - земляків	12	6	6
2.2.	Поетична творчість поетів - земляків.	8	4	4
2.3.	Читання творів поетів - земляків.	6	2	4
2.4.	Зустріч з поетами міста	4	2	2
2.5.	Проведення майстер- класів "У майстерні поетів - земляків".	8	-	8
3.	У майстерні письменників та поетів	46	14	32
3.1.	Життя та творчість видатних поетів та письменників України	26	8	18

3.2	Розгляд, аналіз творів майстрів слова.	20	6	14
4.	Підготовка до акцій конкурсів, фестивалів, свят	48	12	36
5.	Історія ремесел та обрядів	8	6	2
5.1.	Історія ремесел та обрядів населеного пункту	2	2	-
5.2.	Види ремесел та обрядів, характерних для свого регіону.	6	4	2
6.	Підсумок	2	-	2
	Разом	144	48	96

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета та завдання гуртка. Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

2. Творчий шлях поетів – земляків (38 год.)

Теоретична частина (14 год.) Знайомство з творчістю поетів - земляків.

Практична частина (24 год.) Поетична творчість поетів - земляків. Читання творів поетів- земляків. Зустріч з поетами міста. Проведення майстер- класів "У майстерні поетів - земляків".

3. У майстерні письменників та поетів (46 год.)

Теоретична частина (14год.) Життя та творчість видатних поетів та письменників України.

Практична частина (32год.) Розгляд, аналіз творів майстрів слова.

4. Підготовка до конкурсів, фестивалів, свят (48 год.)

Теоретична частина (12 год.) Різновиди конкурсів. Загальні правила оформлення матеріалів щодо участі в конкурсах, акція, експедиція. Вимоги до оформлення творчих робіт.

Практична частина(36год.) Участь у конференціях, конкурсах, тематичних заходах, святах, фестивалях, проєктах. Виконання творчих завдань. Написання тексту. Підготовка конкурсних робіт. Робота над

конкурсним матеріалом. Написання. Редагування. Оформлення конкурсних робіт згідно з вимогами.

5. Історія ремесел та обрядів (8 год.)

Теоретична частина (6год.) Історія ремесел та обрядів населеного пункту. Види ремесел та обрядів, характерних для свого регіону. Значення та особливості обрядів.

Практична частина (2год.)

Відвідування музеїв архітектури та побуту. Знайомство з деякими ремеслами. Проведення народних обрядів.

6. Підсумок (2год.)

Практична частина

Тестування. Аналіз та оцінювання роботи гуртківців та заохочення вихованців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин	Форма звітності
1.	Вступ	2	Бесіда
2.	Творчий шлях поетів-земляків	38	Творча робота Реферат
3.	У майстерні письменників та поетів	46	Реферат
4.	Підготовка до конкурсів, фестивалів, свят	48	Участь в конкурсах, змаганнях, фестивалях
5.	Історія ремесел та обрядів	8	Реферат
6.	Підсумок	2	Тестування

ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Вихованці мають знати:

- зміст основних понять із літературознавства;
- тема та ідея художнього твору;
- композиція і сюжет художнього твору;
- мова художнього твору;
- правила оформлення результатів творчої роботи;
- варіанти виготовлення наочності для захисту творчої роботи;

Вихованці мають вміти:

- аналізувати твір;
- удосконалювати власну творчу майстерність(включати уяву, фантазію);
- редагувати творчі роботи;
- виконувати творчі завдання щодо написання творів різних жанрів;
- бути уважним і чуйним співрозмовником;
- доброзичливо оцінювати доробки товариша;

Вихованці мають набути досвід:

- оформлювати творчі роботи для участі в конкурсах;

- захищати і презентувати результати творчої діяльності, аргументувати, відстоювати власну позицію.

УЧНІ ПОВИННІ ЗАСВОЇТИ ТАКІ ТЕРМІНИ (ПОНЯТТЯ):

Рима- це співзвучність закінчень слів у віршованих рядках.

Римування- характер розміщення рим у вірші чи поезії.

Строфа - це група віршованих рядків, об'єднання не тільки за змістом, а й певним римуванням та інтонацією;

Вірш - твір, в якому мова підкорена певному ритмові з метою надання їй більшої милозвучності, емоційності, виразності. Текст вірша розбитий на віршовані рядки.

Репетиція — це повторення.

Монологічне мовлення — це мовлення однієї особи.

Мовлення діалогічне — це розмова між двома — трьома особами.

Культура мовлення — це правильність, точність, виразність, чистота мовленого слова в усній чи писемній формі.

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
(вищий рівень, другий рік навчання)

№ з/п	Розділ, теми	Кількість годин		
		Всього	Теоретичних	Практичних
1.	Вступ	2	2	-
2.	Українська народна пісенна творчість	48	14	34
2.1.	Пісенна творчість	2	2	-
2.2.	Козацькі пісні	6	2	4
2.3.	Чумацькі пісні	6	2	4
2.4	Стрілецькі пісні	4	2	2
2.5	Ліричні пісні	10	2	8
2.6	Обрядові пісні	20	4	16
3.	Літературно - краєзнавча діяльність	38	12	26
3.1.	Краєзнавство - наука про Батьківщину.	20	6	14

3.2.	Моє місто. Історія міста. Роль краєзнавства у вивченні культури, духовних витоків міста та рідного краю.	18	6	12
4.	Видатні постаті України, рідного краю в літературі та фольклорі	42	16	26
4.1.	Місця пов'язані з видатними постатями рідного краю.	20	8	12
4.2.	Літературні та фольклорні твори про життя та діяльність видатних постатей України, рідного краю.	22	8	14
5.	Фольклор	36	16	20
5.1.	Фольклор. Етнографія.	4	4	-
5.2.	Жанри фольклору	4	2	2
5.3.	Казки	10	2	8
5.4	Думи	6	2	4
5.4.	Байки	8	2	6
5.5.	Легенди	4	2	2
6.	Дослідницько - пошукова робота	48	14	34
6.1	Організаційно - підготовчий етап Визначення теми, мети.	6	4	2
6.2	Збір необхідної інформації. Визначення напрямків діяльності	10	2	8
6.3	Діяльнісний етап Реалізація плану дій, заходів	16	4	12
6.4	Презентаційний етап Узагальнення результати проведеної пошукової роботи	8	2	6

6.5	Систематизація та оформлення виконаної роботи. Підготовка до захисту.	6	2	4
6.6	Захист пошукової роботи Підбиття підсумків роботи	2	-	2
7.	Підсумок	2	2	-
	Разом	216	76	140

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила поведінки на заняттях. Організаційні питання. Мета та завдання роботи гуртка.

2. Українська народна пісенна творчість (48 год.)

Теоретична частина (14 год.) Пісенна творчість. Козацькі пісні. Чумацькі пісні. Стрілецькі пісні. Коломийка. Лірична народна пісня. Оцінка в народній пісенній творчості історичних подій. Історичні пісні. Обрядові пісні. Ліричні пісні. Козацькі пісні.

Практична частина (34 год.) Вивчення зразків української народної пісенної творчості. Розучування обрядових пісень. Український народних пісень.

3. Літературно - краєзнавча діяльність (38 год.)

Теоретична частина (12 год.) Моє місто. Історія міста. Походження терміну «краєзнавство». Роль краєзнавства у вивченні історії та культури міста, рідного краю.

Практична частина (26 год.) Підготовка до конкурсів. Вибір теми. Опрацювання першоджерел. Збір матеріалу. Систематизація.

4. Видатні постаті України, рідного краю в літературі та фольклорі (42 год.)

Теоретична частина (16 год.) Місця пов'язані з видатними постатями, України, рідного краю. Літературні, фольклорні твори про життя та діяльність видатних людей України, рідного краю.

Практична частина (26 год.) Читання творів. Поетичні читання. Написання рефератів. Віртуальні екскурсії місцями, пов'язаними з видатними постатями рідного краю.

5. Фольклор (36 год.)

Теоретична частина (16 год.) Жанри фольклору. Фольклор. Етнографія. Жанри фольклору. Казки. Легенди. Загадки. Байки. Думи.

Практична частина (20 год.) Походи по рідному краю. Екскурсії до етнографічних музеїв побуту та архітектури. Ід на виставки народних майстрів міста, екскурсії до музеїв. Відвідування майстер-класів народних майстрів. Збір матеріалу. Робота в бібліотеці. Опрацювання першоджерел.

6. Дослідницько - пошукова робота" (48 год.)

Теоретична частина (14 год.) Загальні відомості про дослідницько - пошукову роботу. Особливості роботи. Визначення теми, мети. Завдання пошукової роботи. Обговорення методів дослідження.

Практична частина (34 год.) Збір матеріалу, його запис. Систематизація, обробка зібраного матеріалу. Визначення завдання пошукової роботи. Складання бібліографії, пошук та опрацювання пошукового матеріалу.

7. Підсумок (2 год.)

Тестування. Аналіз та оцінювання роботи гуртківців та заохочення вихованців.

ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Слухачі мають знати:

- історію заснування міста;
- видатних людей міста;
- характеристика основних видів промислів та ремесел;
- пам'ятки історії та культури рідного краю;
- культурний розвиток міста;
- життя і творчість поетів-земляків.

Слухачі мають вміти:

- самостійно опрацьовувати пошукові матеріали;
- відшукувати, оцінювати, систематизувати інформацію;
- відрізняти суттєве від другорядного при опрацюванні пошукового матеріалу;
- складати запитальники, анкети;
- спілкуватись з людьми різних вікових та соціальних категорій;
- співвідносити об'єктивні і суб'єктивні складові історичного процесу на прикладі історії рідного краю.

Слухачі мають набути досвід:

- участь вихованців у пошуковій роботі, сприяє їх громадському і духовному розвитку, формуванню інтелектуального потенціалу України;
- осмислювати історичні факти, події та явища;
- участі у фольклорних експедиціях;
- формування бази даних для створення регіональних фольклорно-етнографічних збірок;
- розуміти спільне і особисте в історії рідного краю, країни;
- проведення пошукових експедицій відповідної тематики;
- відшукувати, оцінювати та синтезувати історичну інформацію;
- фіксувати пошуковий матеріал, вміння працювати з пошуковим матеріалом;
- вивчення краєзнавства, етнографії, сприяє формуванню історичного мислення, пробудження потягу до наукових досліджень.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин	Форма звітності
1.	Вступ	2	Бесіда
2.	Українська народна пісенна творчість	48	Пошукова робота
3.	Літературно - краєзнавча діяльність	38	Реферат
4.	Видатні постаті України, рідного краю в літературі та фольклорі	42	Участь в конкурсах
5.	Фольклор	36	Реферат
6.	Дослідницько-пошукова робота	48	Звіт
7.	Підсумок	2	Тестування

ЗДОБУВАЧІ ПОВИННІ ЗАСВОЇТИ ТАКІ ТЕРМІНИ (ПОНЯТТЯ):

Етнографія - це історична наука, яка вивчає культуру й побут народів світу, їхнє походження, розселення та культурно-побутові взаємовідносини.

Фольклор - це усна творчість, яка в процесі усного передання зазнає тих чи інших змін.

Екскурсія - колективне відвідування визначних місць з культурно - освітньою метою. Група людей, які беруть участь в такому відвідуванні.

Краєзнавство - вивчення природи, населення, господарства, історії та культури рідного краю з пізнавальною, науковою, виховною і практичною метою.

Місто - великий населений пункт , адміністративний, промисловий , торговий і культурний центр.

Вулиця - частина населеного пункту.

Експедиція - спеціально організована поїздка або похід групи осіб, загону звичайно у віддалену місцевість з яким - небудь завданням. Склад групи осіб, загону і такої поїздки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрусів С. Про національний характер українців. - Ж. «Дзвін», 1993, № 10-12.
2. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. - К.: Дніпро, 1991.
3. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків: Дельта, 1993.
4. Білий Дмитро. Козацький оберіг.- Д.: ПП « ЦСО», 2005.
5. Вудвуд І.М., Вудвуд Л.Ф. З родини йде життя людини. Народознавство.- Д., 1998.
6. Вуд Л.Ф. Відкривай духовні острови. Українське народознавство. –Д., 1998.
7. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. – Луцьк : Вежа, 2000. Львів, 2004. – ч 1. 12. 2010. 8. Історія України в особах: IX–XVIII ст. // Видавництво „Україна“, 1993
8. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців. — К. : Балтія-Друк, 2011. — Т. 2 : Полісся; Карпати. — 2011. — 160 с.
9. З.Б. Українська усна народна творчість. — К.: Знання-Прес, 2006. — 591 с.
- 10.Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. – К.: Наук. думка, 1995.
11. Основи наукознавства / Плахтій П.Д., Гумедюк І. Д., Любінська Л.Г., Оптасюк О.М. -Камянець-Подільський: ПП "Медобори - 2006, 20011. - 287с.
12. Вовк Х. Студії української етнографії та антропології / Х. Вовк. - К. : Мистецтво. - 1995.

13. Яворницький Д. І. Історія запорозький козаків : у 3 т. / Д. І. Яворницький, - Київ: Наукова думка, 1990.
14. Чубинський П. Мудрість віків / П. Чубинський. - К. : Мистецтво, 1995. - у 2 т.
15. Українське народознавство: навч. посіб. / за ред. С.П. Павлюка; 3 - те вид. -К. : Знання, 2006.- 508 с.
16. Руснак І. Є. Український фольклор: нач. посіб. / І.Є. Руснак. - Київ: ВЦ Академія, 2010. - 292 с.
17. С.Д. Зубков «Дитячий фольклор» Народна творчість. Київ «Дніпро». 1986 р.
18. Л.М. Кудіна «Від роду до роду». Народознавство. Харків. «Торсінг». 2002 р.
19. М. Марфобудінова, О. Хоменко, В. Карпович «Калита». –Дніпропетровськ. Інновація, 2004 р. 102 с.
20. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник.-К.: Знання – Прес. 2001 р.
21. Український фольклор: Хрестоматія для 5-11 кл. /Упоряд.: О.Ю. Бріцина, Г.В. Довженюк, Н.С. Шумада. –
22. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис / О. Воропай. – Київ : Велес, 2009р.